

Hac Dairesi Başkanı Avni KURT ile...

Binali ÖRNEK

Sayın Hocam! Bu yıl ülkemizden hacca gitmek için kaç kişi müracaat etti?

Bu yıl hacca gitmek üzere müftülüklerimize 81.000 kişi ön kayıt yaptırdı. Ancak, bu vatandaşlarımızın hepsinin hacca gidişi kota uygulaması nedeniyle mümkün değildir. Bunun için ülkemizin kota rakamından fazla olan bu sayıyı kur'a çekirmek suretiyle 65.000'e düşürmek durumunda kaldık. Yedek olarak bekleyen 16.000 kişi için ek kontenjan talebimizi Suudi Arabistan Devleti'ne bildirdik. Şayet bu talebimiz kabul edilirse, bu adaylarımızı da hacca götürme imkanımız olacaktır.

Hac organizasyonu ile ilgili işlerin Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiş sebepleri nelerdir?

Bilindiği üzere hac, bir ibadettir. Yurt içinde ve yurt dışında bu seyahatle ilgili birçok işlem yapılmaktadır. Vatandaşlarımızın hac ibadetlerini ifa için geçmiş dönemlerde yani 1979 öncesinde birçok kişi ve kuruluşun organizesi ile hacca gittikleri malumdur. O dönemlerde hac organizesini para kazanma işi olarak gören bazı kişi ve kuruluşlarca bazı vatandaşlarımız mağdur edilmişlerdir. Mağdur olan, bu insanlar, ibadetini gereği gibi yapamadıklarından mağduriyetlerinin giderilmesi için Devletimizin yardımını talep etmişlerdir. Devletimiz de vatandaşa sahip çıkmıştır. Böylece 1979 yılından itibaren hac organizasyonu düzenleme yetki ve görevi Başkanlığımıza verilmiştir. Başkanlığımızın yaptığı hac organizasyonlarında vatandaşlarımızın mağdur olmaları önlenmiş, kontrol altında yürütülen iş ve işlemlerde, istismarlar ve mağduriyetler ortadan kalkmıştır. Tek tük meydana gelen ihlallerde de gerekli yasal prosedür işletilerek hiçbir vatandaşımız sahipsiz bırakılmamış ve böylece istismarlar önlenmiştir. Devletimiz, vatandaşa yurtiçinde olduğu gibi yurtdışında da sahip çıkmıştır ve onun inanç ve ibadet özgürlüğüne verdiği önemden dolayı yurtdışında görevlileri ile yanlarında olmuştur. Başkanlığımızın yaptığı hac organizasyonları bütün İslâm ülkelerince gıpta edilir bir noktaya gelmiştir. Suudi Arabistan Devleti, Türkiye'nin yaptığı hac organizasyonunu her yıl takdirle karşılamaktadır. Devletimizin, Diyanet İşleri Başkanlığı'na vermiş olduğu görev gereği, Başkanlığımızca Mekke'de, Medine'de ve Cidde'de alınan tedbirler, görevlendirilen ekiplerle bu görev yerine getirilmektedir. Hac organizasyonuna katılan vatandaşlarımızdan herhangi birisi hac organizasyonu süresince herhangi bir sıkıntı ile karşılaştığında görevlilerimize hemen ulaşabilmekte, mağduriyetinin giderilmesi için talepte bulunmakta ve imkanlar ölçüsünde bu talepleri yerine getirilmektedir.

Başkanlığımızca kaç tip hac organizasyonu yapılmaktadır?

Dairemizce vatandaşlarımızdan gelen talepleri dikkate alarak hac organizasyonunu çeşitlendirdik. Buna göre; dört tip organizasyon yapılmaktadır; Bunlardan;

Birincisi; 1800 \$ ödenen standart tip,

İkincisi; 3000 \$ ödenen otel tip,

Üçüncüsü; 5750 \$ ödenen kısa süreli I. tip,

Ve dördüncüsü; 4750 \$ ödenen kısa süreli II. tip organizasyondur.

Kısa süreli organizasyonların süresi 15-18 gün arasındadır. Bu organizasyonlardan kısa süreli birinci tipi Başkanlık olarak biz uygulamıyoruz. Diyanet olarak; Standart tip, Otel tip, Kısa Süreli ikinci tip olarak üç tür organize yapmaktayız. Kısa süreli 2. tip için aldığımız ücret 4.600'dir.

Bu organizasyon tiplerinin hangi farklılıkları vardır, açıklar mısınız?

Organizasyonlar arasında, iaşe ve özellikle iskan ücretleri bakımından fark vardır. Standart tipte, hacılarımız, normal evlerde sünger yataklarda üç metrekarede bir kişi olacak şekilde iskan ettirililmektedirler. Bu evlerde her katta su soğutucusu, her dairede iki adet buzdolabı ve mutfaklarda iki masa ile sekiz adet sandalye ve her odada klima cihazı vardır. Bu tür evlerde kalan hacılarımızın ulaşımı için servis otobüsleri kiralamaktayız.

Otel tip organizasyonda, iki veya üç kişilik odalarda iskan edilmektedir. Bu hacılarımıza kaldıkları otelde aşçılarımız tarafından hazırlan- makta olan sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemekleri verilmektedir. Buralarda kalan hacıların ulaşımını yine servis otobüsleri ile sağlanmaktadır.

Kısa süreli 2. tip organizasyonun özelliği beş yıldızlı otellerde iskan edilmesidir. Bu otellerde kahvaltı ve yemek açık büfe sistemi ile verilmektedir.

Görevliler ve hacı adayları için seminerler düzenliyorsunuz, bu hususta bilgi verir misiniz?

Hacca din görevlisi olarak gitmek isteyen görevlilerimizi, görevli buldukları ilde yazılı ve sözlü sınava tabi tuttuk. Kazananları 3 hafta süre ile kursa aldık. Sonra bölge merkezlerinde düzenlenen sekiz günlük ikinci bir seminere çağırdık. Bu kursları bu yıl altı merkezde düzenledik. Görevlilerimize pratik Arapça, beşeri münasebetler, idari işlemler ve hac ibadetinin yapılışı konularında sekiz gün süre ile teorik ve pratik eğitim verdik.

Görevlilerimiz aylardan beri kendilerini hac yolculuğuna en iyi şekilde hazırlamaktadırlar.

Öncelikle hacı adaylarımızın hepsi, yani gerek Başkanlığımız gerekse (A) Grubu Seyahat Acentaları organizasyonları ile hacca gidecek vatandaşlarımızı; il merkezlerinde, metropol ilçe merkezlerinde hacı sayısı 10'u bulan bütün ilçelerimizde, (hacı sayısı ondan aşağıya düşen ilçelerimizde ise en yakın ilçede veya il merkezinde müftülüklerimizin yönetiminde) seminerlere tabi tutuyoruz. Seminerlere 17 Ocak 2000 tarihinden itibaren başlanmıştır.

Seminerlerin bu şekilde uygulanmasındaki maksadımız, hizmeti hacı adaylarına götürmektir.

Seminerler günde dört saat olmak üzere 10 gün süre ile yapılmaktadır. Bunların tarihlerini ve yerlerini müftülüklerimiz tespit etmektedir. Bu seminerlere hacılarımızın hepsi bay-bayan ayırımı yapılmaksızın katılmaktadırlar. Her ile bir Kabe maketi gönderdik. Böylece hacı adaylarımız tavafı uygulamalı bir şekilde öğrenmektedirler. Ayrıca mukaddes mekanların krokilerini de illere gönderdik. Vatandaşlarımız gidecekleri mekanların fiziki yapısı hakkında bilgilendirilirken, harita ve krokiler ile olayı daha iyi kavramaları sağlanmaktadır.

Önceki yıllara ait deneyimlerle gördük ki, hacılarımız bu seyahate başlamadan önce ne kadar bilgilendirilirse Mekke ve Medine'de buldukları süre içinde ibadetlerini de daha rahat ve bilinçli bir şekilde yapıyorlar.

Bunun için, hacı adaylarımız buldukları il ve ilçelerde kendileri için düzenlenen seminerlere mutlaka katılmalı ve kendilerini bu seyahate hazırlamalıdır.

Başkanlık olarak, hacılarımızın seyahatlerinde sıkıntı yaşamamaları için gerekli bütün eğitim, imkân ve fırsatını değerlendirerek onların en iyi şekilde yetiştirmelerinin gayreti içindeyiz. Çünkü onbinlerce insanın yabancı bir ülkeye çıkışı, orada belirli zaman dilimi içinde yapması gereken ibadetleri eksiksiz ve usulüne uygun bir şekilde yaparak ülkesine dönüşü, büyük bir organizasyon ve önemli bir olaydır. Bundan daha önemlisi de vatandaşımızın hiçbir şikayetine mahal bırakılmayacak şekilde, önceden yapılması gereken bütün iş ve işlemleri zamanında yapmayı hedeflemekteyiz.

Mekke ve Medine'de hacılarımıza ne gibi hizmetler veriyorsunuz?

Hacılarımızı illerinden kafileler halinde sevk ediyoruz. Cidde Havalimanında görevlendirdiğimiz Karşılama ve Uğurlama Ekibimiz tarafından, gerekli işlemler yapıldıktan sonra otobüslerle Mekke veya Medine'ye

gönderiliyorlar. Şehir girişlerinde görevli, karşılama ekibimizce her otobüse bir rehber görevli verilerek, hacılarımızın kalacakları evlere ulaşmaları sağlanıyor. Önceden yapılmış yerleşim planına göre herkes kalacağı odaya yerleştiriliyor. Sağlık hizmetlerini yürütmek için Mekke ve Medine’de tam teşekküllü hastaneler açmaktayız. Ayrıca hacılarımızın iskan edildikleri semtlerde sağlık ocakları ve poliklinikler açıyoruz. Bunun yanında oluşturduğumuz gezici sağlık ekipleri ile evlerinde hacılarımıza sağlık hizmeti veriyoruz. Ayrıca, kaybolma olaylarına karşı Mekke ve Medine’de müstakil ekipler oluşturuyoruz. Bu ekipler kaybolan hacılarımızı bulma ve bulunanları evlerine ulaştırma görevini yürütüyorlar.

Hac organizasyonunda iyileştirmeler veya yenilikler sözkonusu olabiliyor mu?

Bilindiği gibi hac ibadetinin yapıldığı yer ve zaman bellidir. Dünyanın her tarafından Müslümanlar aynı noktaya yönelmektedirler. Organizasyonun yurtiçi ve yurtdışı bölümlerinde sürekli iyileştirmeler yapma gayreti içindeyiz. İnsan her zaman daha iyiyi ister. Hac organizasyonu süresince bir yıl önceki organizasyona katılan vatandaşlarımızın taleplerini de dikkate alarak, eğer eksikliklerimiz varsa bunları gidermeye çalışıyoruz. Ancak bu talepler artarak devam etmektedir. Biz de sürekli bu talepleri karşılayabilmek için alınması gereken iş ve işlemleri aksatmadan yürütmeye ve çalışıyoruz. Hacılarımızı Mekke ve Medine’de daha iyi şartlarda iskan ettirmek düşüncesiyle kiraladığımız evlerde her yıl daha rahat bir ortam oluşturmak için, talepleri tespit ederek, iyileştirme için gerekli çalışmaları yapıyoruz.

Bu sene önceki yıllara oranla ne gibi yenilikler yaptınız? Veya ne gibi iyileştirmeler yapıyorsunuz?

Bu yıl hac organizasyonunun bütün safhalarını kapsayan iyileştirmeler ve yenilikler yapmak için büyük bir çalışma içine girdik. Bu yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Hac tavan ücretleri belirlenirken ilave ücretler gelmesine ve hizmetlerde iyileştirme yapılmasına rağmen, standart tip tavan ücreti 1.930.- \$, otel tip tavan ücreti 3. 000.-\$ dan yukarı çıkartılmamıştır. Geçen yıl 6.000.-\$ olan kısa süreli 1.tip hac organizasyon tavan ücreti 5.750.-\$; 5000.-\$ olan kısa süreli 2.tip hac organizasyon tavan ücreti de 4.600.-\$ olarak tespit edilmiştir. - Başkanlığımızın iki yıldır yaptığı Otel tip organizasyonda kapasite 1.300 kişiden 3.000 kişiye yükseltilmiştir.

- Otel tip hac organizasyonuna katılan vatandaşlarımız daha önce Ankara ve İstanbul havalimanlarından çıkış yapmakta iken, bu yıl bunlara Adana, İzmir, İsparta, Samsun, Erzurum ve Gaziantep havalimanları da eklenmiştir.

- Başkanlığımız ve (A) Grubu Seyahat Acentaları organizasyonlarıyla hacca gidecek hacı adaylarının seminerleri; il merkezlerinde, metropol ilçe merkezlerinde, hacı sayısı en az 10 kişi olan ilçe merkezlerinde yapılmaktadır. Hacı sayısı 10’dan az olan ilçelerde de hacı adaylarını en yakın ilçe merkezi veya il merkezindeki seminerlere çağırıyoruz.

Bu uygulama, hacı adayının bulunduğu yerleşim merkezinde seminere tabi tutulmasını sağlayan yeni bir düzenlemedir. Bay-bayan ayrımı yapılmaksızın hacı adayları günde dört saat olmak üzere 10 gün süre ile bu seminerlere katılmaktadırlar.

- Seminerlerin tamamında yoklama yapılmaktadır. Seminerlere katılan ve katılmayanlar tespit edilmektedir.

- Her il müftülüğüne birer adet Kabe maketi yaptırdık ve gönderdik. Bu maketlerde Kabe tanıtılarak tavafın yapılışı uygulamalı olarak anlatılmaktadır.

- Hac ibadetinin anlatılmasında kullanılmak üzere görsel malzeme hazırladık. Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi krokileri, Arafat’a intikal yol güzergahı, Arafat, Müzdelife ve Mina yerleşim planları, şeytan taşlama mahalli ile ilgili harita ve krokiler hazırladık. Bunları bastırıp il ve ilçe müftülüklerine gönderdik.

- Sınav sonucunda kazanan personel için il merkezlerinde açılan iki haftalık pratik Arapça konuşma kursu’nu üç haftaya çıkardık ve pratik Arapça konuşma yanında dini bilgileri tazelemek için ilmiyal konularına da yer verdik.

- Geçen yıllarda hazırlanan "Hac Görevlileri İçin Pratik Arapça Konuşma Kılavuzu" isimli kitaba ilaveler yaparak genişlettirdik. Sınavı kazanan personele Hac Rehberi, Hac Duaları, Ziyaret Yerleri kitapları ile birlikte dağıttık.

- Bölge merkezlerinde tecrübeli-tecrübesiz din görevlileri için açılan seminer süresini 8 güne çıkarttık.

- internetle haberleşmeyi sağladık ve ilk defa bu yıl il merkezlerinde çekilen hac kur'alarını internette yayınladık.

- İl müftülüklerinden birer personele Bolu Eğitim Merkezimizde üç gün süre ile bilgisayar ve internet kullanılması konusunda kurs verdik.

- Seyahat esnasında hacı adaylarına dinletmek üzere uçak içi konuşma bantı hazırladık. Hacı adaylarına verilmek üzere; Diyanet Hac Rehberi, Diyanet Hac Duaları, Diyanet Türkçe Hac Duaları, Diyanet Tavaf ve Sa'y Duaları isimli kitapları hazırladık. Diyanet Hac Rehberinde konular resim, harita ve krokilerle desteklenerek işlenmiştir.

-Acentaların idari konularda hacılara hizmet etmek üzere görevlendirecekleri acenta görevlileri için beşeri münasebetler, idari ve sağlık konularında seminer düzenlenmektedir.

- Hacılara ve görevli personele Arafat'ta iki ve Mina'da bir öğün yetecek kadar menüsü önceden belirlenmiş kumanya verilecektir.

- Başkanlıkça icra edilen Arafat'taki merkezi irşad programından acenta hacılarının da yararlanması için gerekli ses düzeni kurulacaktır.

-Acentalarca hacılara verilecek hac malzeme- lirinun evsafı Hac İşleri Yüksek Kurulu'nca belirlenen kalitede olacaktır.

Hacıların kalacakları evlerde yeni bir değişiklik var mı ? Hacıların yeme içme gibi ihtiyaçları nasıl karşılanacak? Bu konuda bilgi verir misiniz? Bütün hacılara yemek vermek mümkün değilmi?

Bu sene standart tip organizasyonumuzda, acenta organizasyonları da dahil olmak üzere hacıların kalacakları evler için standardı yükselten yenilikler getirildi.

Otel tip hac organizasyonunda kahvaltı ve iki öğün tabldot usulü Türk aşçılar tarafından yapılacak yemek verilecektir. Otel tipte yemekler, ücrete dahildir. Kısa süreli 1. ve 2. tip organizasyonlarda ise tam pansiyon şeklinde konaklama olacağından yemekler oteller tarafından verilecektir.

Bütün hacılara yemek vermek için çok detaylı bir inceleme ve araştırma yapmak ve birtakım tedbirler almak gerekmektedir. Biz bu çalışmaları yaptık. Hacılarımızın büyük bir çoğunluğu standart tip organizasyon ile yemeksiz olarak hacca gittiklerinden çıkarılacak tektip yemekle hepsini memnun etmek ve bu konuda olabilecek şikayet ve sızlanmaların önlenemeyeceği de bir gerçektir. Bu seneki hacı adaylarımızın yansının yaş ortalaması 60 ve yukarıdır. Çeşitli rahatsızlıklar sebebiyle diyet uygulamaları vardır. Biz, Başkanlık olarak standart tip hac organizasyonunu yemekli düzenlemek yerine, hem konaklamanın hem de yemek hizmetinin daha güzel olduğuna inandığımız otel tip hac organizasyonunu geliştirmek istiyoruz. 1998 yılında 620 kontenjanla başladığımız otel tipi bu sene 3000 kişiye çıkardık. Bu organizasyona katılanların memnuniyeti bizi, bu sayıyı artırmaya yöneltmiştir. Önümüzdeki yıl bu sayıyı mümkün olduğu ölçüde artırmaya çalışacağız.

Kota uygulamasında ölçü nedir?

1987 yılında Ürdün'ün Başkenti Amman'da yapılan İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları toplantısında alınan bir karar ile; İslâm Ülkelerine nüfuslarının binde biri oranında hac kontenjanı verilmesi kararlaştırılmıştır. Suudi Arabistan ile hac görüşmeleri yapılırken bizim bildirdiğimiz nüfus rakamına değil de ülkemizin Birleşmiş Milletler kayıtlarına geçmiş nüfus rakamına itibar edilmektedir. Birleşmiş Milletler kayıtlarına göre ülkemizin

nüfusu 65 milyonun altındadır. Nüfus artış oranı dikkate alınarak Ülkemiz için tesbit edilen kontenjan 65 bin kişidir.

Suudi yetkililer ile hac ile ilgili görüşmeler yapıyor musunuz? Gelecek yıllarda da kota uygulamasına devam edilecek mi?

Kota uygulamasının başlangıçta gerekçesi; Mekke'de tavaf alanının, Medine'de ise Mescid-i Nebevi'nin genişletilme çalışmalarıydı. Bu çalışmalar neticelenmesine rağmen uygulama devam ediyor. Ancak geçtiğimiz yıllara bakacak olursak, gerek Kabe'de tavaf alanının yetersizliği gerekse Mina'da şeytan taşlama mahallinin yetersizliğinden kaynaklanan sıkışma ve izdiham nedeniyle ölümcül olayların meydana geldiği vakaları yaşanmıştır. Şimdi bir düşünün, ibadet amacı ile hacca götürdüğünüz insanları orada ölüme itiyorsunuz. Bunun izahı mümkün değildir. 150 bin nüfuslu bir kente üç milyondan fazla insan toplanıyor. Bu insanlar tavaf ve şeytan taşlama gayesi ile aynı mekanlarda toplanıyorlar. Alınan tedbirlere rağmen her yıl onlarca bazen yüzlerce veya binlerce insan izdihamdan ölmektedir.

Asıl mesele Mekke'de ve Mina'da izdihamları önleyici tedbirlerin alınmasıdır. Biz bu konuları Suudi yetkililerle yaptığımız görüşmelerde gündeme getirmekteyiz. Bu problemler çözüldüğünde Suudi Devleti kotanın kaldırılmasını kendisi talep eder, çünkü hac olayının Suud Devleti açısından bir de ekonomik boyutu vardır.

Ayrıca, kota uygulamasından etkilenen sadece bizim ülkemiz değildir. Mısır, Pakistan, İran ve birçok İslâm ülkesi aynı problemde şikayetçidir. Ancak bizce en önemli husus vatandaşlarımızın ibadet ve seyahat özgürlüklerini kullanma aşamalarında, özellikle can güvenliklerinin sağlanması konusunda hata yapılmaması gerekir. Temennimiz, kota uygulamasına gerek olmayacak şartların oluşmasıdır.

Her yıl Suudi Arabistan'a giden hac heyetle- rimizce, il müftülüklerine ön kayıt yaptıran hacı adayları sayısınınca kontenjan talep edilmektedir. Bu sene de 81.000 kişinin hacca gitmek istediğinden bahisle hac kotamızın 81.000 olarak belirlenmesini istedik.

16.000 kişilik fazla kontenjan isteğimizin karşılanmasını talep ettik.

Arafat'tan Mekke'ye intikalde hasta, sakat ve yaşlı hacıların yolda bazı sıkıntılar çektiği ifade ediliyor. Bunun için çalışmanız var mı?

Hac organizasyonunda sağlık hizmetlerinin verimli olması, Suudi Arabistan'a götürülen her vatandaşımızın da hac görevini tamamlaması çok önemlidir. Kronik rahatsızlıkları olan, trafik kazası geçiren veya Suudi Arabistan'ın iklim şartlarına intibak edemediği için rahatsızlanan- lardan hastanede yatanların Arafat'a götürülmeleri, vakfelerini yapmaları ve tekrar Mekke'ye döndürülmeleri konusu ile yıllardan beri özel olarak ilgilenilmektedir. Bu sene de aynı özel ilgi gösterilecektir. Bildiğiniz gibi Türkiye hacıların Arafat'a çıkış ve Arafat'tan Müzdelife'ye, Müzdelife'den de Mina'ya intikalleri yalnızca Türkiye için yapılan tahsisli yoldan ring usulü ile yapılmaktadır. Bu tahsisli yolda ring seferleri yapmak üzere görevlendirilen hiçbir otobüsün bu yolu terketmesi mümkün değildir. Bu nedenle Arafat'taki hasta hacılarımızın otobüslerinin Mekke'ye gidişlerinde tahsisli yoldan çıkışlarında bazı sorunlar yaşanmaktadır. İnşallah bu sene söz konusu problemlerin yaşanmaması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu yıl hac seyahati ne zaman başlıyor ve hacca gidecek vatandaşlarımızın dönüş tarihleri hakkında bilgi verir misiniz?

Bu yıl hacılarımızın çıkışları 16 Şubat itibarı ile başlayacak ve 10 Mart'ta tamamlanacaktır. Dönüşler ise, 19 Mart'ta başlayacak ve 12 Nisan'da bitmiş olacaktır. Standart tip kabilelerimizin yurtdışında kalış süresi yaklaşık bir ay civarında olacaktır.

Bu sene hacı adaylarımız hangi havalimanlarından çıkış yapacaklardır?

Bu yıla kadar; Adana, Ankara, Antalya, Dalaman, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İsparta, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Van olmak üzere 12 havalimanından çıkış yapılırken bunlara ilave olarak bu yıl Çorlu, Kapadokya ve Samsun havalimanlarından da çıkış yapılacaktır. Böylece çıkış yapılan havalimanı sayısı 15'e çıkarılmıştır. Ancak otel tip ve kısa süreli 1. ve 2. tip organizasyona katılan hacılarımızın durumu farklıdır. Bunlardan kısa süreli 1. ve 2. tip organizasyon için Ankara ve İstanbul havalimanlarından, otel- tip hac organizasyonuna katılan vatandaşlarımız ise Adana, İzmir, İsparta, Samsun, Erzurum ve Gaziantep havalimanlarından çıkış yapacaklardır.

Hacı adayları genellikle Mekke ve Medine'de ticaretle meşgul olmaktadır. Bu konuda neler söylersiniz?

Bizim hacılarımız, alış-veriş yapacağım diye oradaki ucuz ve kalitesiz hediyelik eşya ile oyuncakları seçeceğim diye uğraşırken, zaman kaybediyor. Birçok eşyaya gereksiz yere döviz harcanıyor. Halbuki ülkemizde bunların daha iyi ve kalitelisini bulmak mümkündür. Hacı adayının oradan getireceği zemzem ve hurmadır. Bunun dışında her şeyin en iyisi ülkemizde mevcuttur.

Hacı adaylarına neler tavsiye edersiniz?

Özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar olarak şunları tavsiye etmek isterim;

Hac ibadetinin yapıları anlatıldığı, hacının grubu ve kafilesi içinde ve bütün hacılar arasında nasıl davranması gerektiğini belirten beşeri münasebetlerin anlatıldığı, idari ve sağlık konularında bilgilerin verildiği "Hacı Adayları Eğitim Seminerleri" ne katılmalıdır.

Hacı adayı hac kimlik kartını iyi muhafaza etmelidir. İçindeki kağıda bilgiler yazıldıktan sonra sağlık künyesi, Hac Kimlik Kartı ile birlikte boynuna takmalıdır. Kronik hastalığı bulunan ve devamlı ilaç kullanan hacı adayları, bu ilaçları kullandığına dair raporla birlikte yeterince ilacı da beraberlerinde götürmelidir. Biz de yeterince ilaç bulduruyoruz ancak, her kronik rahatsızlıkta kullanılan ilacın veya doktor tarafından verilen ilacın bulunmaması ihtimaline karşılık böyle bir tedbiri öneriyoruz.

Menenjit aşısını yaptırmalı ve aşı kağıdını yanında bulundurmalıdır.

Kafile başkanı ve din görevlisi tarafından verilen talimatlara uymalıdır.

Hacla ilgili verilecek kitapları okumalıdır.

Hac seyahatinde tanışma, yardımlaşma, meşakkate alışma, sabır gibi sosyal ve ahlâkî birtakım huyların ortaya çıkması vardır. Bunun için herkes geçimli olmalı ve arkadaşlarına kendisini sevdirmelidir. Hacı, bir grup ve kfile içinde olduğunu, Mekke'de, Medine'de, Arafat'ta, Müzdelife'de, Mina'da, ve ziyaret yerlerinde kendisinden başka arkadaşlarının ve diğer ülkelerden gelen din kardeşlerinin de bulunduğunu unutmayarak beşeri münasebetlerine, adaba ve görgü kurallarına riayet etmelidir.

Bütün hacı adaylarımızın sağlık ve sıhhat içinde hac ibadetlerini ifa edip salimen evlerine dönmelerini temenni ediyorum.